

ИЗДАЗИ
четвртком и недељом

ЦЕНА
ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИНАР
ИЛИ 1 КРУНА

Прегилату примају све поште
у Србији и иностранству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕГЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ :
Уредништву „Звезде“
Коларчева улица бр. 10.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ.

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ :
Коларчева улица бр. 10.

БРОЈ 10 ПР. ДИВ.

УРЕДНИК : ЈАНКО М. ВЕСЕЛИНОВИЋ.

БРОЈ 10 ПР. ДИВ.

АЛПСКИ ЛОВАЦ

— Шилер —

Зар нећеш пасти јагњешце ?
Оно би траве и сока,
Смирено, кротко, чека те,
Игра се украј потока...

„О мати, мати, пусти ме
„У лов у брдске висине!“

Зар нећеш рогом потмулим
Мамити стадо у гори?
Уз тичју песму чујеш ли
Где гласно звонце ромори ?

„О мати, мати, пусти ме
„На пут у дивље планине!“

Зар нећеш чекат' цветиће
С убаве, шарне алеје ?

Тамо те башта не чека:
У дивљем кршу дивље је.

„Остави цвеће да цвати !
„Пусти ме, пусти о мати !

И оде дечко да лови,
Демон га гони, све лети...
Заслепљен гази све дубље
Уз мрачне брдске врлети,
Крај њега, хитро к'о стрела,
Прохуја плашна газела.

Пентра се она пред њиме,
Уз врлет бежи високу ;
Кроз пролом стења зинуло
Пролети, суне у скоку...

А њој позади из мрака
Ближи се самрт опака.

Сад ено стрмом литицом
У врх се врха подиже,

Под њом се стене смањују
И до ње стаза не стиже.
Доле јој хладна бездана
А натраг рука душмана.

Узаман немо завапи
К човеку, тврђем од звери,
Већ хтеде да јој замркне,
Јер на њу пушку напери...
Ал' тад из стене, из брега,
Дух брдски стаде пред њега...

И вишњом руком избави
Живинче смрти ледене —
„Зар мораш самрт сејати
„Чак горе, викну, до мене ?!
„Бог сваком места поклони,
„Стадо ми моје не гони !“

Вој. Ј. Илић.

УЗ МЕСОЈЕЂЕ

ЈАВНО ПРЕДАВАЊЕ

— Симо Матавуљ —

(свршетак)

Прелазећи из латинског карнавалског махнитања међу германске народе, имаћемо утисак човека, који се враћа са каквог бучног сајма у своје тихо место.

По Немачкој, сем маскарада и забава узетих од Латина, беше, у средњем веку, у обичају јавно декламовање подружљивих песама, нарочито спеваних за месојеђе. Свака варош имађаше таквих песника, који се надметаху у томе. Највише се одликоваху сјајем „фашанака“ градови Аугсбург, Бамберг и Нирнберг. Али Лутерова реформа и тридесетогодишњи рат дођоше главе месојеђама. Тек почетком овога столећа опет оживеше увесељења по Немачкој, али су она већином угледање на модерни француски карнавал.

По осталим германским севернијим земљама, карнавал канда не беше ухватио ни корена; а пошто оне махом примише Лутеров наук, свет се сувише уозбиљи, да би био приступан лакој шали.

Ни код северних Словена не налазимо што год оригиналније, што би обележило народни карактер. Могуће је и прилика је, да је тога било пре него што узеше хришћанство, али, после тога, особито Чеси и Пољаци, све већма подлежу утицају немачкога духа.

Руси зову месојеђе „рождественски мисољд“, а белу недељу „маслиница“. Већ због луте зиме, упућени су на домаћи живот у ово доба, а пошто одржавају постове, природно је да се, пред најтежим, најбоље хране. Из тога опет излази, да су тада најрасположенији за играње и певање. Кад се ка томе дода, да се са време маслинице најрадије сањају, овда је казано све о њиховим месојеђама.

У пољским и чешким обичајима уз месојеђе ипак се налази нешто што напомиње прастару заједничку нам веру, кад смо призивали старога, Дажбога, Весну, Девану, Стрибока, Морану и остале богове и божице. Морана (Mažena, Marzana) беше божица смрти. Чешке девојке по селима, за време месојеђа, привезу на високу мотку лутку женскога облика, па је у литији носе изван села, до какве воде, и онда певају:

Смрт носимо изван села,
Лето доносимо у село!

Пољске девојке, радећи то исто, певају:

Еј, Морано окићена,
Куда тебе да носимо,
Када пута ми не знамо!?
Изнесите ме, девојчице,
Изнесите ме на брдашце,
И у воду баците ме!

Пошто утопе Морану, враћају се поневајући:

Изнеле смо смрт из села,
А унеле летораста!*)

По Словенској и Хрватској „фашанке“ се такође доста весело проводе, али све већма превлађују туђински обичаји, те се по многим местима месојеђе просто зову „бал.“ Ипак понегде у Хрватској, задржало се нешто чисто народнога. Тако напр. у варошици Отоку, давни беле недеље овако се зову: срамотни понедаљак; убојни уторак; вртећива срида; усновани четвртак; мишји петак; заклопнута субота! Онај који је то забележио**) наставља овако: „Дви недеље прије поклада, појду дивојчице нависћиват покладе селни. Скупе се дивојчице, што су пописиване из школе, носе у крило кучина и штапића; с њима иду момчићи и носе шибица. Кроз село иду пивајући:

„Ајте, друге, на улице!
„Кало, Калило,

*) Archiv f. Slavische Philologie, 1892, Tom XIV, 174—176.

**) Zbornik za narodni život i običaje južnih Slovena, Sves. II. čl. Lovretičev, str. 390.

„Калилово вито перо,
„Зими зелено!..
„Не могу ти на улице,
„Свекар ће ми с војске доћи,
„Ваља свекру столац дати,
„Ваља свекра изувати!..“

„Кад дојду на крај села, намотају кучине на штапић, а дичаци запале, па се тако бацају кучинама за сваким, ко изван села украј њих пројде. Сад и тога обичаја неостаје...“

Најпосле да скренемо у српске земље.

По српским земљама, које су под турском влашћу, или које су до скоро биле, нема ни трага јавним весељима о месојеђама, јер мухамедански дух ве трии ђаурске комедије; зато они и зову месојеђе „доба кад крст помахнута!“

Код речи „машкара“ Вук је у свом Речнику забележио ово: „У Црној Гори, уз белу недељу, деца се нагаре и обесе о себи звона, и свакојако друкчије нагрде се, па иду по селу од куће до куће, те ишту сира, масла, јаја итд., па јаја продају те куће вина, а од осталог зготове јело, те се чисте, повесавши од куће сваки себи ожипу и хлеб. Где им се ништа не би дало, овде потегну јајетом у врата... До тога обичаја, који се још потражује, ја не знам да што друго смешно или весело бива по Црној Гори. Није ни чуда, јер знамо, да томе делу нашега народа није никада било до забави и весеља.

У Дубровнику, за времена његове самосталности, и материјалног благостања, месојеђе су сјајно провођене. Сем светских обичаја, било је и српских. Дубровчани су имали три оригиналне маскаре: *Чороја*, *Вилу* и *Турицу*. Чороје имао је хаљину чупаву, по којој су били испришивани којекакви репови, а највише лисичји, на лицу образину, а у руци зелену гранчицу, или киту цвећа. Вила је била обучена у белу женску хаљину, по којој је опасана црвеном пантљиком, а тако су јој и рукави, више лаката, били свезани; на глави је имала бело покривало и венац од цвећа, а преко лица, била је образина; кад је играла, подизала је образину, а кад би пошла, опет би је спуштала. У руци је носила као лук, на три угла, искоћен сав цвећем. У Турице која је била као најглавнија међу њима, није се људска глава ни видела, него је више ње, на дугачкоме чулавом врату била коњска глава с великим зубима, тако начињена, да су се уста одоздо могла ласно отворати и затварати, те је све клоцало: а ноге је имала чулаве и на дну као у птице. Уза њих је ишао човек један с бубњем, те је у њ једнако ударао. Они су излазили први пут на Сретење, а по том свакога свеца до часнога поста; први дан су пролазили и кроз саборну цркву, а на св. Влаха (3. феб.) излазили су и пред кнеза. Идући по улицама, где што би се устављали, те су Вила и Чороје играли, а Турица је једнако клоцала својим зубима. Прости људи по Дубровнику приповедају да је таква животиња као Турица заиста негда била, па је ухватили

и убили; књижевници пак њихови кажу, да се то чинило за успомену негдашњему богу Туру.“ (Вук Речв.)

Месојеђе су још у Дубровнику надањивале песнике. „Како су Дубровчани имали природан дар за шалу и сатиру, то је једна страна литературе у којој су они подоста оригинални. Међу њиховим песмама истичу се композицијом и хумором „Пјесме од машкарате.“ Њих су о месојеђама, или појединци под маском, или су их целе дружине певале по градским улицама. Ова је врста песме дошла у Дубровник из Италије, где су се, нарочито у Фиоренци, врло радо певале, па у њима има, као и у талијанским, којешта што се дан данас не би смело ни полако говорити пред пошвеним друштвом, а камо ли у све гласе певати. Али, по ондашњем схваћању, то је било сасвим другојачије: такве су песме врло радо слушали и најфинија господа мушка и женска.“ (М. Решетар. Антологија Дубров. Лирике, предговор) У „песме од маскараде“ спада и ових шест песама *Јеђуике*, које је славни Андрија Чубрановић свевао и, као што се прича, сâм декламовао пред дубровачким „владикама“ (властелинкама).

Дуж Приморја, наравно, одомћили су се талијански карнавалски обичаји, те се и данас нижу литије маскара, бивају „вељони“, у позориштима, снаљује се карнавал, сиљу се конфети, ит.д. Једино што сам запамтио самоникла, то је, да се уз месојеђе, шибенички заграђени тежаци, облаче као босански бегови, те их имитују у држању, покретима и говору.

А шта бива по Србији од Божића до поклада, то ја причати не могу, из простог разлога што је то испричао Милићевић у својој лепој књизи: *Живот Срба сељака!*

И ја сам, Госпође и Господо, с вама заједно свршио странствовање по старим временима, тамо амо уз месојеђе, — врло срећан и задовољан, ако вас заморио нисам!

ИЗ СРПСКЕ ИСТОРИЈЕ

ХАЦИ РУВИМ

Архимандрит манастира Боговађе.

— Миленио М. Вукићевић —

(НАСТАВАК)

VI.

„У овај час не беше му ни до резања ни до писања. Страшни глас о сечи кнезова и других родољуба узнемирили су старца духовника. Његове очи само блену у огањ, руке његове броје бројанице, које потмуло звече по ноћној тишини у празној одаклији, али је ум његов далеко, далеко: он прелеће по Србији ме-

ста, која је већ покапала мученичка крв, па одлеће и у она која ће тек поканати.

„— Милостиви Боже! прошапута он: — ти једини смилуј се овом народу!...“

„У тај мах собна се врата отворише тако тихо као кад ветар неосетно харне, и пред Рувимом се обрете човек необична лика и одела. У руци држаше дугу пушку а за појасом светле му се два пиштоља и јатаган. И пушку и пиштоље беше окренуо на молбу а не на бој. На глави му повелика шубара, коју је добро набио на очи, а доњу полу лица обујмили су му брци и густа црна брада.

— Дobar вече, духовниче! рече незнани гост, готово шапатом.

„— Бог ти дао добро! одговори Рувим.

„— Благословите духовниче!

„— Бог те благословио, синко, одговори духовник, и очима питаше необична госта: ко је, и шта хоће у ово доба?

„— Бој се, ти мене не познајеш, духовниче? Ја сам хајдук Цепиграбић за кога си јамачно слушао!

„Рувим се трже кад чу то врло разглашено име.

„— А којим добром овако у негоба? упита он даље.

„— Дошао сам да ти се нешто исповедим.

„— Па лепо, синко, де седи одмори се, и повечерај па сутра, Боже здравље, после јутрења.

„— Дуго је до сутра, прекиде га хајдук: — сад дани иду брзо. Ја сам без душе продр'o преко Маљена само с два друга: ето их пред портом чувају стражу. Морам се још ноћас вратити бар до Планинице*) Ко зна шта може допети јутро?

Рувим се појми да удари у длане, да му ђак донесе епетрахиљ и књиге. Хајдук га задржа, рекавши:

„— Не треба то, духовниче, а, ако хоћемо право сад теби овде не може ни доћи нико, док ја не изађем. Моји стражари тако чувају! Не молим се ја теби, духовниче, настави хајдук: — да ми духовујеш у Бога, него у београдскога везира. Ево чуј све по реду: Ја сам у својему веку помлатио доста Турака. Последњег сам убио Неџи-Бега из Београда; и убио сам га на Црнокоси**) више села Косерића. За тога Неџи-Бега Турци обедише Мину из Сече Реке, отераше га у Београд и бапише у тамницу. Сад Мина труне у оковима, а ако си ти, духовниче, што крив, то је и Мина. То Минино страдање на правди Бога толико мене мучи, да сам неколико пута

*) *Планиница*, планина и село под Маљеном у срезу колубарском.

**) *Црнокоса* планина на северу од Ужица. Туда пролази пут од Ужица Ваљеву, а туда су и раније хајдуци пресретали Турке у XVI. и XVII. веку.

„хтео отићи сам везиру и казати му да пусти
„права човека а да окује крива мене; али се све
„бојим: мене ће погубити, а Мину не пустити,
„па две штете. За то сам ето потегао теби ду-
„ховниче, и молим ти се отиди везиру и кажи
„му нека пусти права човека, а ја се сво кунем
„теби да ћу се драговољно предати, па нек чини
„са мнош шта хоће, само кад чујем да је Мина
„слободан!

„Хајдук сврши своју исповест. Рувим га
„глепа ништа не говорећи, а у глави му се нижу
„ове мисли:

„Мој весели синко! Ти мене шаљеш да из-
„бављам главу Минину, а не знаш да и моја виси
„о длаци. Тек ћу ипак чинити што могу. Кад
„је тако, рече он гласно: — ја ћу колико сутра
„поћи у Београд да се молим дахијама за Мину
„данас везир мало и суди...

„— Вала ти, духовниче, као оцу! Лака ти
„ноћ! А кад хоћеш да дођем, можеш ми пору-
„чити преко Радоја Кобасице у Планиници.

„Архимандрит га наново поче устављати да
„вечера; ну хајдук не хте изговарајући се да није
„гладан. На прстима лагано, измаче се из ћелије
„и из порте па звизну, другови му се одазваше,
„и иза тога сва тројица утонуше у густу по-
„мрчину.“ (Поменик стр 776—779).

Из овога причања г. Милићевића види се
шта је нагнало старца Рувима да иде у Београд.
Вазда доследан својој дужности је остао такав и
у последњим данима. Знао је да му је глава ви-
сила о длаци, али је питање о животу једнога
човека, питање да ли да одговори великој и
светој дужности једнога духовника, и да испуни
аманет за који му је рекао човек на исповести.
Ту код Рувима није могло бити размишљања.
Он је знао за ону јеванђелску изреку: добар пастир
полаже душу своју за стадо своје... И он се беше
решио онога тренутка, кад је хајдук отишао.

Сутра дан рано, по снегу и ладноћи, Рувим
се опреми са једним момком, Дамњаном Вескови-
ћем из Брезовице за пут и пође пут Београда. Два
дана требало му је да путује, те да стигне по
оном времену у Београд. Идући путем, старац
се дуго мислио где ће одсести и најпосле, знајући
да му свуда опасност прети, помисли да ће се
најбоље моћи склонити код митрополита Леонтија
у Христу брата бар докле аманет не изврши.
Трећи дан после оне исповести пред вече стиже
на домак Београда. Видевши Београд са савске
стране и нехотице паде му поглед на равницу
према Венецијској бари. И ако је скоро вече, и
ако је сунце на заходу, бојаше се старац да нема
на равници турских делија да се играју цилита,
па тешко њему ако наиђе на њих онако силне и
осионе! Срећом поље беше празно, те старац по-
хита. Пред њим се пружила нека узана улица, а
с обе стране улице опале и чађаве чатрлице више
укопане у земљу, но што су над земљом. На свакој

по једна вратанца тако мала и ниска, да се и
најмањи човек мора сагнути кад улази. То је био
српски део вароши. Рувим удари том улицом те
право уз брдо митрополији. Митрополит прима-
јући га рече:

„— Оче архимандрите по Богу, како угоди
„баш у ову ватру?

„— Шта знам, одговори Рувим: — од ватре
„сам и побегао!

Сиромаш старац још се не беше ни одморио,
још се и не распреди од пута, као што треба,
а већ глас беше долетео, да је Рувим стигао са
својим момком у митрополију, до ушију турских
гаваза. Турци долетеше и онако уморна старца
почеше вући и терати Кучук Алији, чија је кућа
била онде, где је данас главна полиција, или
нешто ниже.

Ваљало би сад запитати одкуд глас дође до
турских гаваза да је дошао Рувим у митрополију?
Ко је то јавио? Ко издаде честита старца, да га
чак ноћу вуку и терају?

По мом мишљењу, нило други него сам ми-
трополит Леонтије. Човек који је био у стању да
убије свога добротвора, и да заузме његов престо
издао је и овога честитог Србина, с једне стране
да би се оправдао код дахија што је код њега
одсео човек, чија је глава већ требала до сад да
падне, а с друге да би се тиме удобрио Турцима.
Дакле ја мислим да је сам Леонтије послао некога
од својих момака, те јавио Турцима, да је ту
Хаџи-Рувим.

(свршиће се)

ИСТОРИЈА ЈЕДНОГ ОДНОСА

НОВЕЛА

Емила Роланда

(наставак)

Срце ми је тешко и малаксало и северна ме магла
притискује.

Кад помислим да су баш последњих дана моје ми-
сли биле ув вас и моје ваздушне куле сталоме добијати
чвршћи темељ!

И ето ме сад прогнаног у самоћу, и то ви сте ме
прогнали! То боли, Тереза...

Или не смем више рећи Тереза? Зашто не? Ја вас
свом душом молим: оставите ми бар то име!

Последњих недеља много сте ме мучили не пишући.
Ви уопште имате много дара за мучење. Ви то знате и
то хоћете.

Зашто, Тереза, зашто?

Не ускрађујте ми ваша писма! Мени је потребно
мало сунца у мом тамном животу — грчкога сунца или
где ви већ будете боравили. Код вас је увек сунце.

Пишите скоро и то не сувише кратко и сувише
хладно, Тереза, веома би ме болело.

Помишљате ли каквад на дивне флорентиске дане?
Ја увек на њих мислим.

Љубим руке мојој господарици.

Tryli uvurs for ewer.

Цезар.

Тереза је примила ово писмо у Атину. Али је у то време и сувише била заузета Грчком и Атином, те да би оно учинило на њу дубљи утисак; да, то за Цезара тако карактеристичко схватање изгледало јој је управо нечувено.

Решила се да не одговара Цезару. Али после четрнаест дана одговорила му је ипак. И поред свега, био је и сувише уплетен у њен живот, да би га она могла отуд сасвим избрисати.

Поштовани пријатељу, писала је она. Највећи део вашег писма нисам разумела и за то на њега не одговарам. Не припадам зацело ограниченим створењима, као што знате; али где сваке логике нема, ту престаје моје разумевање.

Ако пак полажете што на нашу даљу преписку, то вас молим да увек имате на уму „ужасни“ факт моје среће, и да ми пишете са таквог point de vue.

Против пријатељских односа нема Фабрикијо ништа.

Што се тиче нашег „тамног живота“ жалити вас баш не могу. Вама, који сте увек били ambitieux de гасе и при том successful, треба само сунца из министарстава и од претпостављених — други зраци нису вас могли никад озбиљно загрејати, ни сунце флорентинско нити које друго.

Што пишете о вашем срцу подсећа ме на тврђење да сви људи воле да говоре о ономе чега немају.

И на што ће вам срца? Такви какви сте, добри сте и можете такви остати. Сад ми се, наравно чини као сан да сам могла тако дуго издржати у заплетеној магловитој атмосфери немачкога великога града. Сад себи изгледам као избављена! Дивна грчка брда, сјајна Атина, у целом свету чувене развалине, које самим поменом својим одушевљавају срца — сауда прости, природни људи са правим златним осећањем, у којих срце топло бије свему на сусрет, и блажено спокојство што се никад не морам вратити у бледило мисли севера — заиста, ја сам врло срећна!

Кроз неколико година разапешемо свој шатор у Алгиру — опет нова земља! Знате да сам путничка природа — нерадо се лепим за груду.

Свако вече певам Фабрикију веселе песме; он озбиљне не воли.

Пишите ако хоћете, али без прекора, јер му нема места.

Ваша срећна

Тереза.

*

У току времена преписка уђе у стари колосек, шта више десило се нешто необично. Муџра Тереза најзад је признала, после сталних, благих пребацивања Цезарских да му је својом брзом удајом заиста учинила велику неправду, и да се ова може поправити само честим писањем. И она ју је по могућности добро исплаћивала. Уобзавила је да јој је то дужност, и није опажала или није

хтела да опази да само не може заборавити Цезара. Он је био њено проклетство.

Фабрикијева љубазна природност с временом јој постајаше досадном. Њу је Цезар покварио; све што није било сложено није ју могло више занимати.

Фабрикијо ју истина није тукао, али је код њега све више расла наклоност кафанском животу. Та он није био ништа друго до једна заблуда! Није му могла опростити тајну, поштenu безбрижност. Под Цезаровим утицајем примила је нешто од оне модерне жене, која у једној новијој комедији довикује своје честитоме мужу: Чиме ћеш да оправдаш твоју вечиту веселост?

Сад се светило оно на њој што је учинила као у Хајнеовој песми:

„Од муке с' мома удаје

„Зв првога намерника“ —

Ко је томе крив? — Цезар.

*

Цезар је међутим седео годинама у своје лепоме стану у великом граду, са својим чувеним чистокрвним њуфундлендским кером, старцем слугом и збирком старих бакрореза у коју је био заљубљен.

Заљубљен је био још, осем тога, у свј бол за неверном Терезом, због које је толико патио. Он је потхрањивао ту бољку, као што се цвет с љубављу негује. Та га патња није болела; она га је освежавала као зачин, арома његова живота.

У осталом, имао је још писма, небројене епистоле са туринским маркама, тачно сваке недеље. Из године у у годину та су писма постајала све дужа, све пријатељскија...

И тако прође већ пола деценије од његових флорентинских дана!

Према календару никад није био сентименталан. О свом старењу такође једва да је помишљао. Али му је коса на залисцима већ видљиво почела седети, на његову високом челу станио се све уморнији ираз...

Остарио му је њуфундлендер, слуга и бакрорези — но то им је само дызало цену! Али да је он сам остарио никад му не дође у главу.

То је за то, што га је временом све јаче притискивала она велика метрополска болест secheresse de coeur, која своје жртве гради равнодушнима према сваком топлим животном покрету, неосетљивима за озбиљну људе, а да они то и не осете и не увиде...

У то време достигао је висок и завидан положај, који му је финансије тако поправио да би се — без и најмањег ограничења за себе — могао оженити девојком без имња, као што је била Тереза.

Вративши се кући из бурне интересантне седнице, седео је поред камина и мислио на Кајиро, где је сад живео Фабрикијо са Терезом. У самој ствари овако је било боље, он је то осећао, тај човек са осушеним срцем!

Увиђавност га та ипак није могла спречити да истог вечера започне Терези дугачко писмо, у ком јој својим лепим нешто извештаченим немачким језиком разлагаше како је могло бити да га није изневерила.

Треба ли рећи да је Цезар важио код свих својих познаника као несумњиво поштен, врло паметан и врло примамљив човек?

Идућег пролећа наједанпут престадоше Терезина писма.

Цезар чекаше недељама — не доби ни једне вести. Нешто је био узнемирен, нешто задовољан открићем да није тако тешко поднети празнину, која је услед тога у његову животу постала, као што је он држао.

Најзад ипак напише писмо једном познанику из посланства у Кајиру, и добије одговор, да је Фабрикијо путујући у унутрашњост Африке умро од грознице, а његова удовица да је отишла с једном породицом у Палестину. То је било све.

Прођоше месеци — још никако писма!

Тетка са којом је Тереза тако много некад путовала, била је мртва; општење са завичајем, изузев с њиме, одавно је прекинула. Нико ништа није о њој знао. Њено га је хутање једило. Зар јој баш сад није потребан пријатељ?

Није ју појмио и дошао је до закључка да су године измениле Терезу, да нема више старе Терезе...

Наста време кад чак ни појава писмоноше није била кадра да живље покрене његово било...

Да, он је био врло престонички болестан!

Прође још година дана.

Цезар је био на чају код неке старе пријатељице и држао је значајне говоре о литератури и уметности. Светле, мрке очи, кад је говорио, мењале су врло често израза и боју. Он је имао тако естетичке очи.

Изненада предадоше му телеграм из његова стана. Телеграм је био из Фиренце од Терезе!

Предлагала му је састанак на Арну и то што скорије.

У првом тренутку телеграм му поквари расположење, јер би он више волео да му је писала; уз то он бејаше врло осетљив а телеграми често чине груб утисак. Затим се у њему пробуди стара воља за романтичним доживљајима — живот лишен сасвим историја срца бивао је ипак понекад досадан!

Он окрену разговор на Терезу и домаћица је говорила о њој с интересом и похвално. То га је загрејало, дође у нешто налик на „олушевљење“. — Сутра дан узе духовско осуство унапред и пође два вечера доцније одиста у Фиренцу...

Кад је воз оставио за собом Болоњу и пројуррио кроз читав низ тунела, Цезар отвори прозор. Сладак вечерњи ваздух тосканског пролећа миловаше га по лицу. Румено сјајно сунце ишчезе иза меких контура планинских. Плавичасте магле дизаху се у вис, и увијен у нејасну светлост ових нежних боја виде он опет град, где је Терези пре седам година рекао збогом.

Осећао је као да Фиренца припада управо само њему и њој; као да су они срасли сваким нервом својим са цветним Медичијевим градом, као да је виђење само овде могуће, између тих спокојних планинских сплетова који се стадоше губити у величанственом вечеру.

Ситна киша прокапљиваше кад је остављао станицу — она блага талијанска пролећна киша, која мирише на нерандино цвеће и влажну земљу...

Кроз влажан вео светлила се чаробно једна фасада врло лепог облика.

„Марија Новела“ рече он у себи. И чар Фиренце обузе га данас као онда. Све што је лежало на дну његове душе, све што је тако дуго угушивано притиском каријере и свакидашњом поворком трезвених мисли, сада је покушавало да се ослободи и да му вагреје охладнело срце!

(НАСТАВИТЕ СЕ)

ХАЈДУК СТАНКО

ПО КРИТИЧАРСКОМ РЕЦЕПТУ Г. МОМЧИЛА ИВАНИЋА

неписао

Радоје Домановић

(наставак)

III. Станко се одвргао у хајдуке.

Шетао је тако млади, даровити хајдук-Станко готзово читав час и одушевљавао се романтичним пределом. И Омир се (њего наравно није заборавио) раздремао и живихуо на свежем планинском ваздуху, те је Станко гледајући га морао с радошћу узвикнути неколико пута: „Е, просто *друго куче*! Ето шта чини чист ваздух!“

Кад га умор савлада седе крај неког извора, разуме се на *иберици*, јер се бојао да не буде земља влажна, те одмарајући се, да не би пио воду уморан, узео читати Овидија. Омир се скутурио на крају *иберици*, па одушељено дрема крај свога господара, а Овидијеви га стихови уљушкују у блажен класички сан. Поветарац шумори гором, млаз студене воде бије из стене и са жубором пада по камену, а славуј се надмеће са латинским стиховима. Све се то преплело у дивну хармонију, која бејаше мелем Станковој души изнуреној у бурном животу, а већ Омир с наслоњеном главом на криве ножице поче бунцати препун среће, сањајући како му олимписки богови нуде место у сенату римском, а он с поносом одбија речима: „*Волим у Србији бити куче него у Риму сенатор!*“ Неки глас као удари у смех а Омир на то патриотски залаја и трже се из слатког псећег сна, али се необично престрави кад угледа пред собом неколико непознатих људи у необичну оделу а страшнога ока и погледа. Цикну љуто у свом племенитом страху и побеже господару, који од стра љута књигу испустио, па пребледео гледа нетренимице, укоченим погледом у наоружане људе, што се беху упутили право извору.

Бејаше то шест људи мрка хајдучка погледа и опуштених брка; стасити, развијени, у лицу препланули; одело на њима од груба сукна; за пасом бљеште јатагани и јабуке од пиштоља, а о рамену им дуге пушке; газе при ходу тихо, вучки. И они се изненадили Станковом вишњастом прозракном појавом са фраком, белом машиницом, рукавицама и цилиндером на глави.

— Од куд ти, гаде, овде?.. продра се грубим гласом један од оне шесторице страшних људи, који бејаше међу њима најстрашнији, а најлепше одевен.

Станко се поклони дубоко, скиде цилиндер и поче муцкати нешто, што се није разбирало, а сав цепти као у грозници. Омир задро, по својој навици, кривим ножицама у ледину и затегао ланчић о врату па пишти и вуче се натрашке.

— Где састави Бог оваква два гада?!... рећи ће један показујући Станка и Омира.

— Душу дао за хајдука! — додаде други и сви прснуше у смех.

Станко се једва прибрав те, бришући бледо чело од хладна зноја, муцајући исприча шта га је, јунака тужна, потерало да се одвргне у гору зелену наопако а по његову главу.

— Па тражиш мене, харамбашу ајдучке чете?... А с чиме си, грешначе, пошао у хајдуке?...

Станко место одговора извади своја документа и пружи их заједно с молбом харамбаша, поклонивши се учтиво као млађи пред старијим.

— Шта је то?

— Документа и моја молба за упис.

Хајдуци прснуше у смех.

— А камо ти оружје?... упита га опет неко од хајдука и намигну на харамбашу.

Станко извади из цепа *латинску граматичку* и показа је с поносом.

— Па он је јаднић шашав!... изговори један и сви прснуше у смех.

— Па тебе ће Турчин бити дланом код те твоје књижице, злосретниче мој!... примети харамбаша.

— Али, али... ово... ће, ово ће... њега образовати класички, па ће... па... па... ће Турчан сам оставити Србију!... изговори Станко муцајући, а хајдуци опет у смех.

— Ако Турчина пушка и јагаган не опамете и не науче памети неће га, бели, умудрити ни та твоја књижица ни то кривоногог псетацце! — опет ће харамбаша.

— Па... па... за... зар ви, молићу лепо, ако смем питати, убијате Турке?... процеди Станко у страху.

— Ја шта ти мислиш, *соколе*?... А одакле си?

— Из Ирига.

— Смеш ли да избациш пушку?

— Јух, за Бога немојте пуцати... ја... ја сам нервозан, знате... Молим вас лепо немојте пуцати — препаде се Станко и за сваки случај метну прсте у уши, а лице му дође као да очекује ударац по глави.

Српски хајдуци, *простаци*, људи са сељачким појмовима, који не знадоше други, *узвишенији* и *племенитији* начин борбе изабрати, до ножем и пушком убијати непријатеље, не могоше схватити широки ум Станков и разумети његова племенита осећања што се високо уздижу над *зверским крволаштвом необразованих хајдука* до потпуне висине *племените* и *узвишене душе правог витеза*.

Тако се они, не схватајући, дакле, начин борбе младог, даровитог Станка узеше нечовечно смејати и називати га у шали разним погрдним именима. Кад се одморише и пише воде прошалише се још мало, па одоше даље мислећи о Станку, да је збиља какав лудак.

— Дивљаци! — процеди Станко кроза зубе кад они одоше и нежно помилова свога престрављеног Омира.

С тугом у срцу увиде он да ће мучно за њега бити друштва у таквим *зверским* четама, те намисли да сам склопи нову чету са главним седиштем у Шапцу, а дружину (којој ће сам бити харамбаша) да пробере из најинтелигентнијих људи.

Осећаше главобољу, те узвезе један прашак антипирина и пошто га то мало окрепи, стаде ту у слободној природи смишљати крупне реформаторске планове у хајдуковању, које мишљаше попети на *степем праве науке*.

(СВРШИЋЕ СЕ)

КУРСУЛА НА НОВОМ ПАЗАРУ

Познати варварински јунак Јово Курсула, није само на Варваринском пољу показао ону свима нама познату бравуру на мегдану с Арапином. Врло слично јунаштво је он показао мало пре онога варваринског мегдана на Новом Пазару. Пошто ми се чини да је оно са свим непознато до данас остало нашој историји и читалачком свету, то ћу га овде саопштити са особитим задовољством још и због тога, што ће се по овоме његовом мегдану моћи судити да је тај јединствени јунак имао и свој јединствени начин за дељење мегдана, да је имао свој нарочити систем који је при том примењивао.

Кад је Карађорђе с војском стојао ушанчен према Турцима на Новом Пазару из окола турског стадоше сваки час у поље излазити мегданџије и звикати ђауре на мегдан. Час један, час други, а једном их беше четворица на једанпут. Наравно да ту нису изостале погрде српској страшљивости и војсци, која нема за мегдан јунака. Али добро дисциплинарна српска војска не осврташе се на погрде ових бесних веома богато одевених хатлија, у овом случају синова првих потуричких породица. Но то не могаде до века трајати, пошто се оне јуначине не хтедоше никако оканити изазивања и грдње. Сад навали Курсула да само њега пусте на мегдан, а он ће већ сам са свом четворицом свршити и ућуткати их да више не досађују као незвани гости.

Би му допуштено.

Одмах он скочи на „стрину“, припасав пре тога немарно сабљу и заденув брус којим се сечива оштре за чарапу на нози. Лагано пође напред и учини се као сметен и неук мегданисању. Турци, сва четири у пристојном растојању, стадоше га мерити и ценити и слатко и грохотом стадоше се смејати његовој сиротињи а по највише зарђалој сабљи, исказујући своју радозналост, да виде, да ли још и така тупа кротија може сећи јуначких глава.

Курсула се јна један пут као трже и потврђујући примедбе турских мегданџија, даде им на знање да имају право, да је заборавио наоштрити оружје, да сече тако отмене главе. И у часу скочи са бедевие, исука сабљу, извади брус из чарапе, приклече и снажним потезима поче га превлачити преко широке пале, да су чак и мегданџије морале чути, како оцило о челик струже.

Док они још тако у њега блену, он већ скочи на „стрину“ и као муња се на сву четворицу залете, вичући „е стојте, да видимо сад колико је оштра!“

Али проба остаде не окушана. Мегданције будући и сувише близу турског стана умакоше у шанчеве. Курсула загна бедивију до саме капије, која му се пред сабљом затвори. Турци, мегданције изменађени његовом беспримерном хладнокрвношћу и не сачекаше га на мегдану већ очистише поље без трага и гласа, а и они други из утарђења не опалише пушака на њ, дивећи се такој срчаности.

Више се ни један од четворице не помоли пољу на потеку да изазива Србе на мегдан.*)

Д.р. Н. Ђорџ

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Особита држава. — На два километра испод Калкуте (у Источној Инђији) простире се једна особита држава. Њезина површина истина не износи више од атара једног нашег осредњег села, али на том степњеном простору ипак влада оријентанска раскош и цела је та државица управо музеум особитости, коме се сличан не може наћи нигде у свету. Енглези су краљу те земљице служели сву државу а њему оставили само то парче, које има на 6000 становника. Па ипак владарски се дом издржава са својом дружином као и пређе у раскошном престоном граду Лакну. У тој својој државици има владар три палате, које се зову: Султан Ханех, Серд Кути и Асед Менсия палата. Ова је последња окружена краљевим зверињаком, који је најлепши и најбогатији у целој свету. Тај зверињак има на 90.000 врста птица, четвороножних животиња и змија и простире се покрај рибака 300 стопа дугачког а 300 широког. Тај је рибањак пун разноврсних риба слатких вода, које могу живети само у топлој поднебљу и има на обалама својим мноштво водених птица прикупљених са свију страна света.

Голубови су краљеви љубимци; има их на 18.000 ком. свију могућих врста. Осим њих ту су дизале гуске, патке, лабудови и каквих ти још ту нема пернатих животиња, чији се егземплари не могу наћи ни у једној зоолошкој башти. И све су те птице у слободи. У шареној гомили пландују ту козе и овце свију врста, коњи, зебре, камиле и Бог те пита какве још животиње.

За змије је одређен нарочити шумовит крај, пун рупа и пукотина, где се оне легу и баве по својој вољи. Сам их краљ храни жабама и оним, што оне најрадије једу. Осим рупа могу се те грдне змијурине, као веома сјајни егземплари, видети још и на свежем ћилиму од разноврсних трава под самом шумом, који је нарочито

* Прича је ова истинита. Она је из уста извесног врло старог Турчина, трговца из Новог Павара, који је пре својих 20—25 година долазећи својом трговином у Видзариј, тај догађај из свога детињства испричао, расипујући при том нарочито за чувеног јунака и карактеришући уз то његово мегдановање као јединствено у својој отуџи.

за то подигнут. Пре неколико година поручио је краљ из свију крајева света још неколико тисућа нових змија али влади се енглеској учинила та поруџбина и сувише озбиљном, те је одмах забранила довоз тих змија на велику краљеву жалост, који после голубова највише воли змије.

У тој зоолошкој башти има краљ читав ред павилјона, одакле има леп преглед свога зверињака, који је с вечери осветљен шареном светлошћу.

Енглеска влада даје краљу 10.000 либ. стерлинга, што он све потроши. Краљ има две жене венчане, тридесет махели тј. жена које рађају децу и стотину бегама, које су нероткиње. Он има живих синова 31 и 25 шћери. Време прекрађује поглавито у зверињаку, осим тога црта, слика и — пише лирске песме. Неке су по њему Хаарет ки Тунгри назване, веома су омиљене и играчице у Калкути, Венаресу и другим градовима радо их певају. Храна за зверињак износи месечно на 500 либ. стерл. и 300 раденика је ту по вас дан, како би и арт и зверињак били у најбољем реду.

БЕЛ. ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ

У Алексинцу је почео излазити стручан богословски часопис *Богословски архив*. Пред нама је свеска за јануар и фебруар са овом садржином: *Гођење Христово* — *Година рођења Исусова* — *Први ланци Христови* — *Историски ауторитет Јеванђеља* (превод с талијанског) — *Урзације Сикидумски* — *Прилози за нову историју српске цркве* — *Државни положај религија* (превод с руског) — *Устава нова свете године* — *Хроника* — *Статистика* — *Догађаји* — *Библиографија и критика*.

Ми обраћамо пажњу свакоме кога интересује црква и богословска наука на овај часопис, јер ће у њему наћи што се у једном озбиљном листу те врсте тражи.

Цена је листу на годину 10 дина. за иностранство 12 круна. Излази у два месеца једна свеска од 7—8 табака велике осмине. Уредник је листу *Стеван М. Веселиновић*, професор учит. школе у Алексинцу.

НЕДЕЉНИ РЕПЕРТОАР

Четвртак 2 марта: *Код Белог Коња после годину дана*.

Субота 4. марта: *Уријел Акоста*, трагедија у пет чинова, од Карла Гуцкова, превео Н. Н.

Недеља 5. марта: Дневна представа: *Црни Доктор*, драма у шест чинова, од Анисе Буржоа и Диманоара, превео Н. Н. — Вечерња представа: *Живот за динар*, позоришна игра у четири чина и седам слика, с певањем, по приповетки Т. Миленковића, написао Ђура Рајковић. Музика од Дав. Јенка.